

ПРАВА на ВОЛЮ

№6 (267)
2010

Праваабарончы бюллетэнь

Фота Charter97.org

...Каб пераадолець "самаізалацію" краіны

Рада Еўропы рашуча асуджае прывядзенне ў выкананьне двух съмартных прысудаў у Беларусі. Пра гэта гаворыцца ў сумеснай заяве старшыні Камітэту міністраў РЕ Мішэлін Кальмі-Рэй, генеральнага сакратара РЕ Турб'ёна Ягланда і кіраўніка Парламенцкай асамблей Рэй Мэйлота Чавушаглу.

"Съмартнае пакаранье зьяўляецца варварствам і дэградацыям, менавіта таму яно было адменена Радай Еўропы пратаколам №6 Еўрапейскай канвенцыі аб правах чалавека, – гаворыцца ў заяве. – Урад Беларусі застаецца адзіным у Еўропе, хто карае съмерцию людзей. Нядайные прывядзенне ў выкананьне съмартных прысудаў, калі гэта інфармацыя пацвердзіцца, стане сур'ёзной перашкодай на шляху зьбліжэння Беларусі і Рады Еўропы".

Аўтары заявы падкрэсліваюць, што РЕ гатова аказаць Беларусі любую дапамогу для пераадолення "самаізалації" краіны. "Але калі пытанье тычыцца правоў чалавека і дэмакратыі, шлях можа быць толькі адзін. Мы зноў заклікаем да неадкладнай адмены съмартнай кары", – гаворыцца ў дакументе.

Паводле звестак праваабарончай арганізацыі "Міжнародная амністыя", у канцы мінулага тыдня ў Беларусі былі расстрэляныя 25-гадовы Андрэй Жук і 30-гадовы Васіль Юзэпчук. Першы быў прызначаны вінаватым у разбойным нападзе і забойстве работніка СПК "Бальшавік-Агра", якія перевозілі гроши для выплаты зарплаты работнікам сельгаспрадпрыемства. Другога прыгаварылі да вышэйшай меры пакаранья за ўчыненне серыі забойстваў пажылых жанчын у Брэсцкай вобласці.

Пра тое, што прыгаворы прыведзены ў выкананьне, стала вядома да маці Андрэя Жука. У МУС Беларусі ад каментароў устрымліваюцца.

Беларускія праваабаронцы заяўляюць: улады Беларусі, прывёўшы ў выкананьне два съмартныя прысуды, съядома парушылі нормы нацыянальнага і міжнароднага права.

Паводле БелаПАН.

Салідарнасць – шлях да Волі

Дзень Волі адзначаецца ў Беларусі штогод 25 сакавіка. Гэтае свята прысвечанае ўтварэнню Беларускай Народнай Рэспублікі, якая паклала пачатак утварэнню незалежнай Беларусі.

На плошчоўку ля Акадэміі навук, адсвяткаваць 92-годзідзе ўтварэння Беларускай Народнай Рэспублікі прыйшло каля паўтары тысячы чалавек. У акцыі прынялі ўдзел лідэр грамадзянскай кампаніі "Еўрапейская Беларусь" Андрэй Саньнікаў, лідэры Партыі БНФ Аляксей Янукевіч і Віктар Івашкевіч, кіраўнік Сацыял-дэмакратычнай партыі (Народная Грамада) Мікалай Статкевіч, вядомая беларуская журналістка Ірина Халіп, актыўісты грамадзянскай кампаніі "Еўрапейская Беларусь" Яўген Афнагель, Павел Юхневіч, Максім Вініарскі, супарашыня аргкамітэту партыі БХД Павел Севярынец, мастак Алеся Марачкін і іншыя вядомыя ў Беларусі людзі.

У паветры луналі сотні бел-чырвонабелых сцягоў, сцягоў Еўрасаюзу і грамадзянскай кампаніі "Еўрапейская Беларусь". Маладыя людзі трymалі расыяйкі, шмат хто прыйшоў на акцыю са сваімі дзецьмі. Сярод тых, хто сабраўся, гучалі лозунгі "Жыве Беларусь!" і "Незалежнасць!".

На адкрыцці мітынгу старшыня Партыі БНФ Аляксей Янукевіч звязніўся да ўдзельнікаў акцыі з просьбай ушанаваць хвілінай маўчаньня памяць пісьменыніка Кастуся Тарасава, пахаванне якога прайшло 25 сакавіка. Палітык адзначыў, што ў Беларусі назапасілася шмат праблемаў, з якімі ўлады папросту не спраўляюцца, і заклікаў дэмманстрантаў да салідарнасці.

Старшыня аргкамітэту па стварэнні руху салідарнасці "Разам" Вячаслав Січук выступіў з патрабаваньнем вызваліць падсудных.

(Працяг на стр. 7)

Фота: НН

Праваабарончыя матэрыялы
можна таксама працягітаць
на сایтах: www.spring96.org;
www.charter97.org; www.baj.ru

"Не забірайце жыцьцё!"

Адміністрацыя СІЗА № 1 адмовілася прыняць прадуктовую перадачу ад маці Андрэя Жука і паведаміла аб прывядзеніні ў выкананыне сымяротных прысудаў, вынесеных улетку 2009 года яе сыну і Васілю Юзэпчуку.

Улады цынічна праігнаравалі патрабаваныне беларускіх праваабаронцаў і Камітэту па правах чалавека ААН (КПЧ) не прыводзіць прысуды ў выкананыне, пакуль справы знаходзяцца на разглядзе ў КПЧ.

Праваабаронцы лічаць, што прывядзеніне сымяротных прысудаў у выкананыне было зьдзейснена на суперак патрабаваныям нацыянальнага заканадаўства і міжнародных абавязкаў, ратыфікованых нашай краінай. Рэспубліка Беларусь ратыфікала Міжнародны пакт аб грамадзянскіх і палітычных правах і Факультатыўны пратакол да яго, тым самым прызнаўшы кампетэнцыю Камітету па правах чалавека ААН разглядаць індывідуальныя скаргі на меркаваны парушэнню якога-небудзь з правоў, выкладзеных у Пакце.

Канстытуцыя Рэспублікі Беларусь гарантует выкананыне агульна-прызнаных прынцыпаў міжнароднага права і гарантует права і свабоды грамадзянаму Беларусі, замацаваныя ў Канстытуцыі, законах і падзугледжаныя міжнароднымі абавязацельствамі дзяржавы (арт. арт. 8; 21). Крымінальна-выкананайчы кодэкс РБ замацаваў прыярытэт міжнародных дамоваў над нацыянальным заканадаўствам, якое регулюе выкананыне крымінальных пакараньняў (арт. 3).

Паводле арт. 61 Канстытуцыі РБ, кожны мае права ў адпаведнасці з міжнародна-прававымі актамі, ратыфікованымі Беларусью, звяртацца ў міжнародныя арганізацыі з мэтай абароны сваіх правоў і свабодаў, калі вычарпаны ўсе наяўныя ўнутрыдзяржаўныя сродкі прававой абароны.

Ірына ТОЎСЬЦІК і Святлана ЖУК.

Абодва асуджаныя выкарыстали гарантаванасць Канстытуцыі права. В. Юзэпчук і маці А. Жука накіравалі індывідуальную скаргі ў КПЧ. Дзяржава атрымала ноту Упраўлення Вярхоўнага Камісара ААН па правах чалавека пра реістрацыю іх індывідуальных зваротаў і аргументаванае на правіле 92 Працэдураў КПЧ патрабаваныне не прыводзіць у выкананыне сымяротных прысуды, пакуль справы знаходзяцца на разглядзе ў КПЧ. Нягледзячы на гэта, беларускія ўлады прывялі абодва прысуды ў выкананыне.

Праваабаронцы рашуча асуджаюць прывядзеніне ў выкананыне сымяротных прысудаў у дачыненні да В. Юзэпчука і А. Жука і абураныя тым фактам, што дзяржава расстрэляла сваіх грамадзян, дэмантруючы ігнараваныне правоў чалавека і міжнародных працэдураў, якія забяспечваюць гарантіі па іх выкананні.

Праваабаронцы нагадваюць, што на сёняні Беларусь застаецца адзінай дзяржавай у Еўропе, якая выкарыстоўвае сымяротнае пакараныне.

Праваабаронцы нагадваюць, што КПЧ прыраўняў існуючую ў Беларусі працэдуру выкананыня сымяротнага пакарання да нечалавечай формы абыходжанья.

Праваабаронцы патрабуюць ад краініцтва Рэспублікі Беларусь выкананыя нацыянальнага заканадаўства і міжнародных абавязкаў, павагі да праву чалавека і найвышэйшай каштоўнасці – чалавечага жыцьця.

Таксама праваабаронцы патрабуюць выдаць родным цепы расстряльных для пахавання ў адпаведнасці з існуючымі традыцыямі.

Праваабаронцы працягваюць настойваць на найхутчэйшым прынцыпу рашэння пра ўвядзеніне мараторию на сымяротнае пакараныне ў Рэспубліцы Беларусь.

Пратэст еўрапейскіх праваабаронцаў

25 сакавіка праваабарончыя арганізацыі Civil Rights Defenders (Швецыя), Беларускі Дом правоў чалавека (Літва), Фундацыя Дамоў правоў чалавека (Нарвегія) і Нарвескі хельсінскі камітэт накіравалі заяву пратэсту прэзідэнту Беларусі з асуджэннем перасльеду праваабаронцаў Алеся Бяляцкага, Валянціна Стэфановіча і Ірыны Тоўсьцік. У заяве гаворыцца:

"Арганізацыі Civil Rights Defenders (Швецыя), Беларускі Дом правоў чалавека (Літва), Фундацыя Дамоў правоў чалавека (Нарвегія) і Нарвескі хельсінскі камітэт асуджаюць арышты актыўістаў праваабарончага цэнтра "Вясна" Алеся Бяляцкага, Валянціна Стэфановіча і Ірыны Тоўсьцік як чарговы прыклад грубага парушэння беларускімі ўладамі права на мірныя сходы і свабоду слова.

Тры актыўісты "Вясны" былі арыштаваныя 23 сакавіка г. г. ў Менску за прывядзеніне мірнай акцыі пратэсту супраць сымяротнага пакарання і пры-

вядзеніня ў выкананыне двух нядаўна вынесеных сымяротных прысудаў. 24 сакавіка арыштаваныя былі ў судовым парадку прызнаныя вінаватымі ў парушэнні Адміністрацыйнага кодэкса і пакараныя штрафамі.

Два сымяротныя прысуды былі вынесеныя на фоне перамоваў аб увядзеніні мараторию на сымяротнае пакараныне, што адбываюцца паміж ўладамі Беларусі і Саветам Еўропы.

Свабода сходаў і думкі зьяўляецца фундаментальным правам, гарантаваным Канстытуцыяй Беларусі і Міжнародным пактом аб грамадзянскіх і палітычных правах, ратыфікованым Беларусью 12 лістапада 1973 г. У Артыкуле 21 Пакту съцвярдждаецца: "Прызнаецца права на мірныя сходы. Карыстаныя гэтым правам не падлягае ніякім абмежаванням, акрамя тых, якія накладаюцца ў адпаведнасці з законам і якія неабходныя ў демакратычным грамадзтве ў інтарэсах дзяржаўнай або грамадзкой бяспекі,

грамадзкага парадку, аховы здароўя і маральнайсці насельніцтва або аховы правоў і свабодаў іншых асобаў".

Нягледзячы на тое, што свабода сходаў патрабуе падзугледжвацца і беларускім заканадаўствам, у шэрагу выпадкаў улады не далі дазволу на прывядзеніне мірных масавых мерапрыемстваў. Гэта практыка не адпавядае патрабаванням Артыкулу 21 Пакту і зьяўляецца парушэннем права на свабоду сходаў.

Заклікаем улады Беларусі бараніць і спрыяць рэалізацыі грамадзянскіх правоў і свабодаў, замацаваных у беларускім заканадаўстве і міжнародных дамовах, да якіх краіна далучылася.

Заклікаем пакласыці канец пе-расльеду праваабаронцаў на ўсіх узроўнях, уключаючы судовы".

Копіі заявы накіраваны таксама Генеральному пракурору, міністру юстыцыі і старшыні Вярхоўнага суда Беларусі.

Андрэй БАСТУНЕЦ:

"Міністэрство юстыцыі" вынесла папярэджанье ГА "БАЖ". Да арганізацыі выстаўлена адразу некалькі прэтэнзіяў – датычна формы сяброўскага пасьведчанья, статусу Цэнтру прававой абароны СMI пры ГА "БАЖ", а таксама адносна некаторай інфармацыі, разъмешчанай на сайце "Беларускай асацыяцыі журналістаў". 11 лютага БАЖ накіраваў у Вярхоўны суд скаргу на папярэджанье Міністру. 17 сакавіка Вярхоўны суд пачаў разглядаць скаргу ГА "БАЖ" на папярэджанье Міністэрства юстыцыі.

22 сакавіка Вярхоўны суд адмовіў БАЖ у задавальненіі скаргі на папярэджанье Міністру. Пра гэта гутарка з намеснікам старшыні БАЖ, юрыстам Андрэем БАСТУНЦОМ.

– Вынясеньне другога папярэджанья цягам аднаго году, – гаворыць А. Бастунец, – можа прывесці да закрыцця арганізацыі праз суд. Невыкананье патрабаванняў, якія выкладзеныя ў папярэднім папярэджанні, могуць прывесці да прыпынення дзеянасьці арганізацыі на шэсць месяцоў...

– **Папярэджанье датычылася трох асноўных пунктаў: сяброўскага пасьведчанья, статусу Цэнтру прававой абароны СMI і сайту. Як аргументавала Міністэрства юстыцыі сваю пазіцыю ў судзе?**

– Прадстаўнік Міністру так і ня змог назваць ніводнага нарматыўнага акту, што вызначае форму пасьведчанья сябра грамадзкага аб'яднання, які б забараняў выкарыстаннне на ім слова "Прэса". А калі няма закону, які можна парушыць, дык нельга казаць і пра парушэнне. БАЖ выдаваў сваім сябрам пасьведчанні, каб яны маглі рэалізоўваць свае канстытуцыйныя права. Дапамогу ў рэалізацыі канстытуцыйных правоў Мініст расцэньвае як парушэнне заканадаўства, і гэта, на мой погляд, нонсенс.

Што тычыцца Цэнтру прававой абароны СMI, то ў судзе прадстаўнік Міністру казаў пра нейкую дзеянасьць цэнтру, якая нібыта не адпавядае статутным мэтам. Але ж юрыдычна падтрымка сваіх сябров і ёсьць галоўная мэта нашага грамадзкага аб'яднання! Праўленыне ГА "БАЖ" мае права вызначаць парадак такой падтрымкі, і яно гэта зрабіла, стварыўшы грамадзкую юрыдычную службу. І мы запэўніваем, што БАЖ будзе працягваць аказваць сваім сябрам прававую абарону незалежна ад таго, будзе існаваць Цэнтр ці не...

Прэтэнзіі да сайту БАЖ, якія датычыліся "вольнага" пераказу статутных мэтай БАЖ у раздзеле "Пра БАЖ", увогуле не вытрымліваюць ніякай крытыкі. І закон "Аб інфармацыі, інфарматызацыі і абароне інфармацыі", і нават сумнаводмы презідэнцкі ўказ № 60 кажуць, што ўласнікі недзяржаўных інфармацыйных рэсурсаў самі вы-

значаюць, у якой форме падаваць інфармацыю на сваіх сайтах.

Заўважу, што ў нас на саіце цалкам разъмешчаны Статут БАЖ. Той, хто жадае прачытаць статутныя мэты і задачы дзеянасьці арганізацыі, можа гэта зрабіць. А прэтэнзіі Міністру выклікала фактычна "візітоўка" арганізацыі, дзе статутныя мэты, задачы і метады дзеянасьці былі сформуляваны ў трох радках.

Увогуле, замест таго, каб аказваць падтрымку разъвіцьцю недзяржайнага грамадзкага сектару, Мініст чытае сайты арганізацыяў ды глядзіць, наколькі тая ці іншая фармулёўка адпавядае ці не адпавядае Статуту... Калі гэта не бюрократызм, то што?

У свой час мы атрымалі папярэджанье за тое, што на дзвярэах быў надпіс "Беларуская асацыяцыя журналістаў" без літараў "ГА". Але тады мы выправілі гэты "сур'ёзны недахоп" і шырока пра яго не паведамлялі. Але апошнія папярэджанні – гэта ўжо сур'ёзнае ўмяшальніцтва дзяржавы ў свабоду аб'яднанняў, з пункту гледжання міжнародных стандартоў. І гэтым разам БАЖ вырашыў яго абскарджаць, бо гаворка тут ішла ўжо не праста пра дзеянасьці арганізацыі. Папярэджанье наўпрост закранала інтарэсы нашых сябров і тычылася базавых мэтай і задачай, якія БАЖ перад сабой ставіць.

У "нашай" прававой прасторы існуе Канстытуцыя, якая гарантуете свабоду слова, свабоду асацыяцыяў, аб'яднанняў грамадзянаў, забаране перашкоды ў аказанні прававой дапамогі, забаране прысягненіе да адказнасці без спасылкі на закон... А Міністэрства юстыцыі глядзіць на ўсё гэта з іншага пункту гледжання і расцэньвае статут грамадзкага аб'яднання як армейскі, дзе любы крок у бок – гауптвахта. Гэтае папярэджанье – і ёсьць такая "гауптвахта"...

Паняцця "журналіст" у законе "Аб СMI" няма. Там ёсьць тэрмін "журналіст сродку масавай інфармацыі". Але ж зразумела, гэтае паняццце даўно ўжо не ахоплівае ўсёй журналісцкай супольнасці,

Андрэй БАСТУНЕЦ,

асабліва з улікам хуткасці разъвіцьця Інтэрнэту.

Але што казаць пра Інтэрнэт, калі прадстаўнік Міністэрства юстыцыі ў судзе апераўваў вызначэннем тэрміну "журналіст", знятym са старога энцыклапедычнага слоўніка савецкіх часоў, і казаў, што журналістам можа быць толькі той, хто атрымаў адпаведную адукацыю і працуе ў рэдакцыі СMI? Таму і ўзынікае ўражанье, што, хоць мы і знаходзімся фізічна ў адным месцы, але ж жывем у розныя часы...

– **Атрымліваеца, што Мініст бачыць журналістаў толькі ў тых, хто працуе ў рэдакцыі і мае пасьведчанье гэтай рэдакцыі? То бок, фрылансеры – па-за законам?**

– Так, Мініст стаадсоткава пакідае фрылансераў па-за законам. Ён бачыць журналістаў толькі ў тых, хто мае пасьведчанье журналіста сродку масавай інфармацыі – ці то як штатны, ці то як пазаштатны карэспандэнт. Хаця закон "Аб аўтарскім праве і сумежных правах" наўпрост тычыцца якраз працы фрылансераў, якія рыхтуюць матэрыялы на сваю рызыку і працаваюць іх розным выданнямі ці тэлерадыёкампаніямі...

Прэс-служба БАЖ.

P. S. Праваабарончая арганізацыя "Рэпарцёры бяз межаў" выказала шкадаванье ў сувязі з адхіленнем Вярхоўным судом апеляцыі Беларускай асацыяцыі журналістаў адносна права яе сяброву выкарыстоўваць выдадзеныя арганізацыяй карткі з надпісам "Прэса". Рашэнне азначае, што незалежныя журналісты, якім было адмоўлена ў акредытацыі на працу на замежныя СMI, будучы пазбаўленыя дакументу, які сведчыць аб іх прыналежнасці да прэсы і такім чынам дае магчымасць бесперашкодна працаваць пры асьвятленні грамадзкіх значных падзеяў.

Больш дэмакратычна і празрыста...

Вынікі маніторынгу этапу рэгістрацыі кандыдатаў у дэпутаты мясцовых Саветаў дэпутатаў 26-га склікання

25 сакавіка скончыўся этап рэгістрацыі кандыдатаў у дэпутаты мясцовых Саветаў дэпутатаў 26-га склікання. Кампанія "Праваабаронцы за свабодныя выбары" правяла маніторынг гэтага этапу і прэзентуе кароткі аналіз і высновы па яго выніках.

I. Рэгістрацыя ініцыятыўных групаў кандыдатаў

У параўнаньні з мясцовымі выбарамі 2007 г., колькасць адмоваў у рэгістрацыі ініцыятыўных групаў скарацілася з больш за 100 у 2007 г. да 23 у 2010 г. Гэтыя лічбы сведчаць пра тое, што выбарчыя камісіі былі скільняе не ствараць перашкодаў у рэгістрацыі ініцыятыўных групаў. Але ж калі параўноўваць з выбарамі мясцовых Саветаў дэпутатаў 24 склікання (2003г.), то бачна, што з вылучаных 3094 групаў было адмоўлена ў рэгістрацыі толькі 15, што складае 0,4%.

Асноўнымі падставамі для адмоваў у рэгістрацыі ініцыятыўных групаў з'яўляліся: парушэнне часткі 1 артыкулу 65 Выбарчага кодэкса, якая рэгламентуе тое, што дакументы на рэгістрацыю ініцыятыўнай групы падаюцца ўласнаручна асобай, якая мае намер вылучыцца ў якасці кандыдата ў дэпутаты, а таксама парушэнне прыцыпу свабоднага ўдзелу ў выбарах, якія пропісаны ў артыкуле 5 Выбарчага кодэкса. Парушэнне прынцыпу "свабоднага ўдзелу ў выбарах" з'яўлялася асноўнай падставай для адмовы ў рэгістрацыі ініцыятыўных групаў на ўсіх папярэдніх выбарах; ня стала выключэннем і выбарчая кампанія 2010 г. Так, Астравецкая акруговая выбарчая камісія двойчы адмовілася рэгістрацаць ініцыятыўную групу сябра АПГ Івана Крука, які меў намер вылучыцца кандыдатам у дэпутаты Астравецкага раённага Савету. Афіцыйна актыўіста абвінавацілі ў tym, што нібыта пры фармаванні ініцыятыўнай групы ён "парушыў прынцып свабоднага ўдзелу ў выбарах". Іван Крук высьветліў, што сяброву ягонай ініцыятыўнай групы запалохалі супрацоўнікі райвыканкаму – абяцалі ўнесці ў гэтак званыя "чорныя сілі".

У адпаведнасці з ч. 9 арт. 61 Выбарчага кодэкса збор подпісаў выбаршчыкаў можа ажыццяўляцца ў форме пікетавання. Атрымання дазволу на такую форму збору подпісаў не патрабуецца, калі яно праводзіцца ў месцах, якія не забароненыя для гэтага мясцовымі выкананіямі і распарадчымі органамі. Трэба адзначыць, што мясцовыя органы ўлады ў большасці прынялі адпаведныя рашэнні, у якіх максімальна амежавалі магчымасць збору подпісаў у шматлюдных месцах, часта такім месцамі былі вызнача-

ны пляцоўкі, аддаленныя ад цэнтраў населеных пунктаў і руху транспарту, ці іншыя месцы, якія рэдка наведваюцца выбаршчыкамі. Такія рашэнні выканані ўлады прывялі да таго, што большасць прэтэндэнтаў не выкарыстоўвалі такую форму збору подпісаў, сканцэнтраваўшыся выключна на іншых. Як прыклад, можна прывесці вытрымку з рашэння Глыбоцкага раённага выкананічага камітэту ад 09.02.2010 г. № 123: "Забараніць збор подпісаў выбаршчыкаў па вылучэнні кандыдатаў у дэпутаты мясцовых Саветаў дэпутатаў у месцах, якія перашкаджаюць руху транспарту і людзкіх патокаў, на чыгуначным вакзале, аўтастансці г. Глыбокае, грамадзкім транспарце, установах адукцыі, культуры, медыцыны, гандлёвых кропках і іншых месцах, якія забясьпечваюць жыццяздзейнасць насельніцтва раёну". Падобныя забароны былі прыняты ў іншых рэгіёнах Беларусі і ў Менску.

Абскарджаныне адмоваў у рэгістрацыі ініцыятыўных групаў

У адпаведнасці з часткай 2 артыкулу 65 Выбарчага кодэкса адмова ў рэгістрацыі ініцыятыўнай групы абскарджваецца ў трохдзённы тэрмін у вышэйстаячую камісію, а ў выпадку, калі скарга не задаволена, адмова ў рэгістрацыі ў трохдзённы тэрмін абскарджваецца ў адпаведны абласны, Менскі гарадзкі суд. Скарга падаецца ад імя асобы, якая мае намер вылучыцца кандыдатам у дэпутаты.

Такіх скаргаў было пададзена няшмат. Абскарджаныне адмовы ў рэгістрацыі сваёй ініцыятыўнай групы праводзіў Іван Крук, але ён з'яўляўся ў органы, у кампетэнцыі якіх не знаходзіцца разгляд скаргі на адмову па сутнасці. Ён накіраваў скаргу ў органы прокуратуры і Цэнтральнью камісію. Цэнтральная камісія Рэспублікі Беларусь перанакіравала скаргу Івана Крука для разгляду па сутнасці ў Гарадзенскую абласную выбарчую камісію, у якой, згодна з Выбарчым кодэкsem Рэспублікі Беларусь, маецца кампетэнцыя разгляду такіх катэгорыяў скаргаў. Выбарчая камісія прыняла скаргу да разгляду, хача тэрміны абскарджання былі ўжо прапушчаныя, і выбарчая камісія адміністрація рашэнне Астравецкай раённай камісіі пра адмову ў рэгістрацыі ініцыятыўнай групы па зборы подпісаў у падтрымку вылучычэння Івана Крука.

Гомельская абласная выбарчая камісія задаволіла скаргу актыўісткі незарэгістраванай Партыі БХД, пра-

тэндэнта ў кандыдаты Калінкавіцкага раённага Савету Таццяны Зайцавай. Раённая камісія адмовіла ёй у рэгістрацыі ініцыятыўнай групы, спаслаўшыся на памылку пры афармленні документа: жанчына правільна напісала назув сваёй выбарчай акругі – Сасноўская, але недакладна напісала яе нумар. Абласная камісія адміністрація рашэнне раённай ад нерэгістрацыі ініцыятыўнай групы Таццяны Зайцавай.

Дзеяньні дзяржаўных органаў

У параўнаньні з кампаніяй па выбарах дэпутатаў Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага Сходу, назіраўся большы ціск на прэтэндэнтаў і на сяброву ініцыятыўнай групу з боку выбарчых камісіяў і па месцы іх працы ці вучобы. Бабруйская сябровая ініцыятыўнай групы па стварэнні партыі БХД Вячаслава Шэлега, які з'яўляецца ісці на выбары, выклікалі ў аддзел гандлю гарвыканкаму. Зінаіда Луніхіна – намеснік начальніка Упраўлення гандлю – паведаміла, што запрасіла яго па заданні намесніка старшыні гарвыканкаму Міхаіла Кавалевіча. Падчас размовы чыноўніца паставіла Вячаслава Шэлега перад выбарам: ідзеш на выбары ці працуеш.

Сябровы аргамітэту па стварэнні Партыі "Беларуская хрысьціянская дэмакратыя" Аляксандр Кабяк быў зволнены з працы. За тыдзень да выбараў актыўіст уладкаваўся на працу ахоўнікам у мясцовасці. У дзень, калі ён падаў дакументы на рэгістрацыю сваёй ініцыятыўнай групы, яму патэлефанавалі з працы і сказалі, што больш ня маюць патрэбы ў ягоных паслугах.

Інфармаванасць насельніцтва

Артыкул 13 Выбарчага кодэкса гарантует галоснасць падчас падрыхтоўкі і правядзення выбараў. Адным са шляхоў забесьпячэння галоснасці закон вызначае "інфармаваньне грамадзянаў", аднак у многіх рэгіёнах мясцовыя дзяржаўныя СМІ і афіцыйныя сайты выканкамаў не забяспечвалі поўнай і своечасовай інфармацыйнай насельніцтва сваіх рэгіёнаў.

На самым пачатку выбарчай кампаніі мясцовыя органы ўлады дастаткова мала асьвятлялі выбарчыя працэсы. Так, напрыклад, у Гомельскай вобласці на інтэрнэт-сайтах выканкамаў звесткі пра выбараў ў сельскія Саветы зусім не прадстаўлены, на іншых – вельмі нешматлікія. Напрыклад, на сайце Рагачоўскага райвыканкаму на старонцы "Заканадаўства" доўгі час быў толькі спасылка на ўказ аб прызначэнні выбараў і план іх пра-

вядзенъня, але саме патрабнае – рашэнныі мясцовых органаў улады і раённай выбарчай камісіі – адсутнічалі. Толькі бліжэй да сярэдзіны лютага 2010 г. зьявілася больш шырокая асьвятленыне выбарчай кампаніі на сайтах мясцовых органаў улады. Паводле інфармацыі назіральнікаў, больш аптымістычна выглядала сітуацыя на Віцебшчыне. Тут уладамі былі задзейнічаны афіцыйныя сайты (21 сайт раёных, 4 гарадзкіх і 1 абласнога выкананых камітэтай). На кожным сайце ёсьць або раздзел, або банэр з назовай "Выборы у мясцовыя Саветы дэпутатаў". На сайце Віцебскага аблвыканкаму такі разьдзел абнаўляецца паводле Каляндарнага плану арганізацыйных мерапрыемстваў па падрыхтоўцы і правядзенныі выбараў.

Парушэнне правоў назіральнікаў

Згодна з канцэпцыяй кампаніі "Праваабаронцы за свабодныя выбары", паслья стварэння тэрытарыяльных і акруговых выбарчых камісіяў праваабаронцы вылучаліся ў якасці назіральнікаў у адпаведныя камісіі. Зафіксаваны выпадак адмовы ў рэгістрацыі назіральніку ў Барысаўскай раённай выбарчай камісіі – праваабаронцы Алегу Мацкевічу. Таксама фіксаваліся адмовы з боку выбарчых камісіяў у прадстаўленыі поўнай і ўсебаковай інфармацыі назіральнікам. 22 лютага назіральніка ад "Беларускага хельсінскага камітэту" Рамана Юргеля не пусцілі на паседжанье Вішнявецкай акруговай камісіі №12 па выбараах дэпутатаў Гарадзенскага абласнога Савету, нягледзячы на тое, што раней гэтая ж камісія зарэгістравала яго ў якасці назіральніка. Старшыня камісіі Сяргей Сямашка патлумачыў Раману Юргелю, што цэнтральны офіс БХК ня мае права вылучаць свайго прадстаўніка назіральнікам у рэгіональныя камісіі.

Збор подпісаў

Пастанова Цэнтральнай камісіі №10 ад 21.01.2010 г. рэгламентавала збор подпісаў на тэрыторыях вайсковых частак і ў інтэрнатах. Так, збор подпісаў у вайсковых частках можа ажыццяўляцца толькі па ўзгадненні з камандзірамі вайсковых частак, а на тэрыторыі інтэрнатаў – з улікам патрабаванняў правілаў унутранага распарадку. Гэтая норма фактычна абмежавала магчымасць збору подпісаў ініцыятыўныімі групамі на вызначаных тэрыторыях, а на практицы гэта прывяло да таго, што сябры ініцыятыўных групай прэтэндэнтаў у камісіі не маглі туды патрапіць. Так, не дазволілі зьбіраць подпісы і ў інтэрнаце №4 Гомельскага дзяржаўнага універсітэту імя Ф. Скарыны. З гэтай нагоды сябра ініцыятыўной групы аднаго з прэтэндэнтаў у камісіі Андрэй Аксёнаў з'явіўся да праэктара універсітэту Сяргея Ханені. С. Ханенія прапанаваў напісаць пісьмовы зварот на імя рэктара універсітэта Аляксандра Рагачова, і па выніках зваро-

ту дачакацца адказу ў адпаведнасці з заканадаўствам. Адміністрацыя ВНУ, матывуючы адмову ў наведванні інтэрнатаў з мэтай збору подпісаў, спыталася на пастановы абунутраным распарадку ў інтэрнатах, а таксама тлумачэнны Цэнтральнай камісіі да Выбарчага кодэksu.

Адміністрацыйныя абмежаваныні падчас збору подпісаў

Назіральнікамі фіксаваліся выпадкі выкарыстанні адміністрацыйнага рэсурсу пры зборы подпісаў за вылучэнне камісіі не камісіі, якіх падтрымліваюць улады. Так, жыхары 13 выбарчай акругі паведамілі назіральнікам, што подпісы за начальніка ваенкамату Валерыя Заінчуковіча зьбіраюць супрацоўнікі домакірауніцтва, прычым, у працоўны час і па разнарадцы выкананы норму ў сорак подпісаў. У домакірауніцтве не пацвердзілі гэту інфармацыю і не змаглі дакладна адказаць, ці ёсьць сябры ініцыятыўной групы Валерыя Заінчуковіча сярод супрацоўнікаў.

У параўнаныі з папярэднімі выбарамі было зафіксавана менш выпадкаў стварэння перашкодаў са мім зборшчыкам подпісаў, запалохванні грамадзянай, якія пастаўілі свае подпісы за вылучэнне апазіцыйных камісій. Не было зафіксавана выпадкаў затрымання сяброву ініцыятыўных групай з боку супрацоўнікаў міліцыі.

Разам з тым, на этапе збору подпісаў фіксаваліся факты ціску на сяброву ініцыятыўных групай з мэтай

II. Вылучэнне ад палітычных партый

Камісіі ў дэпутаты Мясцовых Саветаў дэпутатаў былі вылучаны ад 13 з 15 палітычных партый зарэгістраваных Міністэрствам юстыцыі Рэспублікі Беларусь. Паводле афіцыйных дадзеных Цэнтральнай камісіі, ад агульнай колькасці вылучаных у мясцовыя саветы палітычных партій вылучылі 2% камісіі дэпутаты, 2,8% – скрысталіся магчымасцю вылучыцца ад двух суб'ектаў (вылучэнне ад партіі і шляхам збору подпісаў грамадзянай, ад партіі і працоўнімі калектывамі). Найбольш камісіи вылучыла Камуністычная партыя Беларусі – 207, Ліберальна-дэмакратычная партыя – 61, Рэспубліканская партыя працы і справядлівасці – 18, Беларуская аграрная партыя – 7, Беларуская сацыяльна-спартыўная партыя – 2, Рэспубліканская партыя і Беларуская патрыятычная партыя – па 1. У дэмакратычным блоку сітуацыя выглядае наступным чынам: ад Беларускай партыі левых "Справядлівы сьвет" паддзены дакументы на рэгістрацыю 126 камісіи, ад Аб'яднанай грамадзянскай партіі – 94, ад Партыі БНФ – 35, ад Беларускай сацыял-дэмакратычнай партыі (Грамада) – 32, Беларускай партыі "Зялёныя" – 5, Беларускай сацыял-дэмакратычнай Грамады – 2.

III. Падача дакументаў на рэгістрацыю камісіі дэпутатаў

Параўдак прадстаўленыя дакументаў для рэгістрацыі ў якасці камісіі дэпутатаў у дэпутаты мясцовых саветаў дэпутатаў рэгулюе арт. 66 Выбарчага кодэksu. Гэты артыкул прадугледжвае, што не пазней чым за 40 дзён да выбараў (не пазней за 15 сакавіка 2010 г.) у тэрыторыяльныя (акруговыя) выбарчыя камісіі прадстаўляеца неабходны пералік дакументаў для рэгістрацыі ў якасці камісіі дэпутатаў. У заканадаўстве сказана, што асоба, якая жадае быць вылучанай у якасці камісіи дэпутатаў, перадае неабходныя дакументы ў ласнаручна, прад'яўляючы пашпарт. Разам з тым падчас гэтай выбарчай кампаніі склалася пазытывная практика, калі дакumentы на рэгістрацыю

(Працяг на стр. 6)

Больш дэмакратычна і празрыста...

(Пачатак на стар. 4-5)

перадаваліся не ўласнаручна, а праз адпрайку поштай, што ўказвае на тое, што ў канкрэтным выпадку практыка прымянењня заканадаўства больш спрыяльная для кандыдатаў чым літаральна чытањне нормы закона.

Таксама варта адзначыць, што абавязак падачы дакументаў толькі самой асобай, якая жадае быць вылучанай кандыдатам у дэпутаты, па-рознаму трактаваўся рознымі выбарчымі камісіямі. Так, Франак Вячорка, які служыць у Мазыры ў вайсковай частцы 48694, на момант падачы дакументаў на рэгістрацыю ў якасці кандыдата знаходзіўся на абсьледаванні ў Менску ў галоўным медыцынскім цэнтры ўзброяных сілаў і асабістая нога падаць дакументы, за яго гэта дазволілі зрабіць па даверанастві сябрам ініцыятыўной групы.

Адначасова Жодзінскай раённай выбарчай камісіяй не былі прынятыя дакументы на рэгістрацыю Андрэя Кашэўскага, які зьбіраўся вылучыцца ў якасці кандыдата ў дэпутаты Жодзінскага раённага савету дэпутатаў і быў арыштаваны на 15 сутак, пададзенны кіраўніком ягонай ініцыятыўной групы П. Севярынцам.

IV. Рэгістрацыя кандыдатаў у дэпутаты

Падчас выбараў у мясцовыя саветы 2010 году працэнт адмоваў у рэгістрацыі ў якасці кандыдатаў меншы, чым на папярэдніх выбарах. Апазіцыйная палітычная партыя агулам вылучылі 290 кандыдатаў у дэпутаты, з якіх было адмоўлена 90 сябрам палітычных партыяў, што складае 26,1% ад колькасці вылучаных ад палітычных партыяў. Трэба ўлічваць, што палітычныя партыі вылучалі сваіх прадстаўнікоў у асноўным шляхам збору подпісаў, таму працэнт адмовы меншы ў агульнай лічбе вылучаных ад дэмакратычных палітычных партыяў.

У якасці кандыдатаў у дэпутаты мясцовыя саветы афіцыйна зарэгістравана 25035 асобаў, адмоўлена ў рэгістрацыі – 318 асобам, 122 адпілілі свае дакumentы. Адмовы ў рэгістрацыі складаюць усяго 1,27% ад агульнай лічбы кандыдатаў. Такім чынам, на адно дэпутацкае месца ў сярэднім прэтэндуець каля 1,2 члавека.

Ад палітычных партыяў зарэгістравана 513 кандыдатаў у дэпутаты, што значна болей, чым на папярэдніх мясцовых выбарах, калі аналагічная лічба складала ўсяго 177 чалавек. Ад Беларускай партыі левых "Справядліві сьвет" зарэгістравана 99 кандыдатаў у дэпутаты з 126 вылучаных прадстаўнікоў; ад Аб'яднанай грамадзянскай партыі – 77 з 94; ад Партыі БНФ зарэгістравана 33 з 35; ад БСДП (Грамада) зарэгістравана 29 з 32; ад БСДГ зарэгістравана 2 з 2 вылучаных

прадстаўнікоў. Ад КПБ зарэгістравана 199 кандыдатаў у дэпутаты, ЛДПБ – 48, Рэспубліканскай партыі працы і справядлівасці – 7; Беларускай аграрнай партыі – 2; Беларускай сацыяльна-спартыўнай партыі – 2; ад Рэспубліканской партыі – 1; Патрыятычнай партыі – 1 прадстаўнік.

З зарэгістраваных кандыдатаў жанчын 11.300 кандыдатаў, што складае 45% ад агульнай колькасці кандыдатаў.

З ліку моладзі (асобы да 30 год) зарэгістравана ў якасці кандыдатаў 1530 чалавек, што складае 6,1% ад іх агульнай колькасці.

Таксама сярод кандыдатаў ёсьць 26 грамадзянаў РФ, што складае 0,1% ад агульнай колькасці кандыдатаў.

Нягледзячы на невялікі працэнт, зафіксаваны факты масавых адмоваў у рэгістрацыі кандыдатаў у адным рэгіёне фактычна ўсім прэтэндентам ад апазіцыі. У Баранавічах толькі адзін з дзесяці апазіцыйных прэтэндэнтаў быў зарэгістраваны ў якасці кандыдата ў дэпутаты гарадзкога Савету. Баранавіцкая гарадзкая тэрыторыяльная выбарчая камісія адмовіла ў рэгістрацыі актыўістам Партыі БХД Аляксандру Кабяку, Галіне Ярашэвіч, Сяргею Забенку і Алегу Малашчанку. Таксама не былі зарэгістраваныя Анжэла Камбалава ад АГП, Віктар Мезяк ад Партыі БНФ, Віктар Цяпін ад партыі "Справядліві сьвет". Гарадзкая камісія адмовіла ў рэгістрацыі актыўісту Руху "За Свабоду" Рыгору Грыку і беспартыйным кандыдатам, прадпрымальнікам Мікалаю Чарнавусу і Дзымітрыю Аўгусту. Паводле версіі выбаркаму, прэтэндэнты з 15-20-гадовым вопытам узделу ў выбарах – Віктар Мезяк, Віктар Цяпін, Галіна Ярашэвіч, Анжэла Камбалава, Малашчанка Алег, Рыгор Грык, Дзымітрый Аўгуст – чамусьці "сваёй рукой" ставілі дату ў падпісных лістах. А ў Мікалая Чарнавуса, Аляксандра Кабяка і Сяргея Забенку дэкларацыі аб прыбытках былі запоўненыя "з памылкамі".

25-27 сакавіка незарэгістраваныя баранавіцкія кандыдаты ў дэпутаты Рыгор Грык, Віктар Цяпін і Дзымітрый Аўгуст, Мікалай Чарнавус падалі скарыту ў Брэсцкую тэрыторыяльную абласную выбарчую камісію.

Асаблівасцю гэтай выбарчай кампаніі зьяўляеца вялікая колькасць безальтернатыўных акругаў, дзе вылучаецца толькі адзін кандыдат. Так, напрыклад, у Гарадзенскі гарсавет на 30 акругаў зарэгістраваны 55 кандыдатаў, 14 акругаў – безальтернатыўныя. Сярод кандыдатаў – 14 сяброў апазіцыйных партыяў.

В. Абскарджањне адмоваў у рэгістрацыі кандыдатамі ў дэпутаты

Калі аналізуваць адмовы ў рэгістрацыі, то пераважна большасць

такіх адмоваў прынятая ў дачыненьні да дэмакратычных кандыдатаў. Большасць незарэгістраваных кандыдатаў прадстаўленыя аргамітэтам па стварэнні партыі БХД. З 173 прэтэндэнтаў, якія падалі дакументы на рэгістрацыю ў якасці кандыдатаў ад гэтай палітычнай сілы зарэгістравана толькі 82 кандыдатаў ў дэпутаты. Гэта тлумачыцца тым, што большасць прэтэндэнтаў упершыню ўдзельнічала ў выбарчай кампаніі, і часта дапускала фармальныя парушэнні пры зборы подпісаў, ці запаўненьні дэкларацыяў, што і стала прычынай адмоваў у рэгістрацыі ў якасці кандыдатаў. Большаясць з пададзеных кандыдатаў абскарджае адмовы ў вышэйстаячых камісіях.

Таксама і прадстаўнікі іншых палітычных сілаў, якім было адмоўлена ў рэгістрацыі абскарджаюць такія адмовы. Так, Віктар Гршкевіч, сябра Аб'яднанай грамадзянскай партыі абскардзіў адмову ў рэгістрацыі кандыдатам у Брэсцкі гарадзкі Савет дэпутатаў. Падставай для адмовы стала тое, што прэтэндэнт пражывавае на тэрыторыі Кобрынскага раёну і там жа зарэгістраваны ў якасці кандыдата ў дэпутаты. У адпаведнасці з арт.60 Выбарчага кодэкса Рэспублікі Беларусь кандыдатам ў дэпутаты Мясцовых саветаў дэпутатаў могуць быць вылучаны грамадзяне, якія пражываюць ці працуюць на тэрыторыі адпаведнага Мясцового Савету.

Адной з асноўных падставаў для адмовы ў рэгістрацыі зьяўляеца наяўнасць несапраўдных подпісаў выбарчыкаў пры вылучэнні ініцыятыўнымі групамі грамадзянаў шляхам збору подпісаў.

Высновы:

1. У цэлым рэгістрацыя ініцыятыўных груп, а затым кандыдатаў у дэпутаты праішла больш дэмакратычна і празрыста ў параўнанні з папярэднімі выбарчымі кампаніямі.

2. Назіральнікамі фіксаваўся ціск з боку дзяржаўных органаў улады, дзяржаўных прадпрыемстваў і ўстановаў на сяброў ініцыятыўных груп па вылучэнні кандыдатамі ў дэпутаты прадстаўнікоў дэмакратычных партыяў і арганізаціяў, а таксама на прэтэндэнтаў у кандыдаты з мэтай іх адмовы ад узделу ў выбарчай кампаніі. Фіксаваліся недапушчальныя факты палітычна матываваных звальненняў кандыдатаў ад ПБНФ у г. Маладечна Тацьцяны Балабанскай.

3. Назіральнікамі фіксаваліся факты закрытасці выбарчага працэсу, калі праверка дакументаў па рэгістрацыі кандыдатаў у дэпутаты праходзіла закрыта і непразрыста.

4. Дзяржаўныя СМИ фактычна не асьвяталяюць этап вылучэння і рэгістрацыі кандыдатаў у дэпутаты.

Съведкі выкryваюць съледзтва

16 сакавіка ў Вярхоўным судзе працягнуўся працэс над Мікалаем Аўтуховічам і іншымі абвінавачанымі ў падрыхтоўцы тэракту. Падсуднымі па дадзенай крымінальнай справе зьяўляюцца чатыры чалавекі: Мікалай Аўтуховіч, Уладзімір Асіпенка, Аляксандар Ларын і Міхаіл Казлоў. Першых трох вінавацяць у падрыхтоўцы тэрактаў супраць старшыні Гарадзенскага аблвыканкаму Уладзіміру Саўчанку і намесніку міністра па падатках і зборах Васілю Камянко, а таксама ў падпале дамоў вайкавыскіх чыноўнікаў. Падпалкоўнік міліцыі Міхаіл Казлоў, былы кіраўнік УБАЗ па Гарадзенскай вобласці, абвінаваеца ў тым, што ведаў аб планах падрыхтоўкі тэрарыстычнага акту, але не зрабіў заходаў па яго прадухільні. Працэс вядзе суддзьдзя Аляксей Цяцюхін. Прокурор – Эльдар Сафараў.

Судовае паседжанье адкрыў прокурор Эльдар Сафараў, які цігам паўгадзіны зачытваў абвінаваючэе заключэнне. Мікалай Аўтуховіч, Уладзімір Асіпенка і Міхаіл Казлоў вінаватымі сябе не прызналі цалкам. І толькі былы супрацоўнік фірмы Аўтуховіча "Ніка-транс" Аляксандар Ларын, які ўжо сядзіць у турме за ранейшае крымінальнае злачынства, заявіў, што "прызнае віну частковая".

22 сакавіка ў Вярхоўным судзе працягнуўся працэс па справе вайкавыскіх прадпрымальнікаў. Дапыталі Аляксандра Ларына. Адвакаты Тамара Сідарэнка і Павел Сапелка высьвятлялі ў Аляксандра Ларына, чаму яго паказаныні падчас суда адрозніваліся ад таго, што ён казаў на съледзтве. Часцей за ўсё Аляксандар Ларын адказваў "не памятаю" ці "не хачу адказваць". Таксама высьветлілася, што на пачатку съледзтва допыты Ларына праходзілі без адваката, прычым нібыта паводле яго жаданьня. Пасыля Ларына пачаўся допыт Мікалая Аўтуховіча. Прадпрымальнік сказаў, што не выключае агавору з боку Ларына.

23 сакавіка ў Вярхоўным судзе працягнуўся працэс па справе вайкавыскіх прадпрымальнікаў. Па словах Аўтуховіча, прад'яўлена яму

абвінавачанье ў падрыхтоўцы тэракту грунтующа на паказанынях толькі двух съведак – нейкага Паўтарака і А. Ларына, на якіх аказваўся ціск з боку съледзтва з мэтай агаварыць Аўтуховіча, Асіпенку і Казлова. Аўтуховіч не адмаўляў, што зъбіраў інфармацыю пра намесніка міністра па падатках і зборах В. Каменку і былога губернатара Гарадзенскай вобласці У. Саўчанку. Ён адзначыў, што гэта было звязана з фактамі карупцыі ў Вайкавыску. Па словам Аўтуховіча, усе сабраныя матэрыялы неаднаразова перадаваліся ім у КДБ, прокуратуру, Савет бясьпекі і нават прэзідэнту, аднак ніхто не рэагаваў на факты карупцыі. Адзіны, хто імі займаўся, – гэта Міхаіл Казлоў, які тады працаваў кіраўніком УБАЗ па Гарадзенскай вобласці. Аўтуховіч заявіў, што лічыць судовы працэс постай за яго дзейнасць па раскрыці фактаў карупцыі ў Вайкавыску.

25 сакавіка ў Вярхоўным судзе працягнуўся працэс па справе вайкавыскіх прадпрымальнікаў. Быў апытаны съведка Аляксандар Козел, дастаўлены ў суд з калоніі. Съведка заявіў, што на яго ціснулі съледчыя, зъбівалі і патрабавалі, каб ён агаварыў М. Аўтуховіча нібыта той замовіў падпал дому былога начальніка вайкавыскай міліцыі Кацубы. Гэта адбывалася яшчэ да суда над ім у 2006 годзе. На адным з дагэтуль ён і прызнаў, што быццам бы гэта менавіта Аўтуховіч замовіў падпал дому Кацубы. Але цяпер ён гэта абвяргае.

26 сакавіка ў Вярхоўным судзе дапыталі Юрыя Арцюковіча, які падпальваў дом міліцыянта Кацубы і цяпер адбывае пакаранье ў калоніі. На працэс ў Вярхоўны суд съведку прывезлы ў кайданках. Юры Арцюковіч паўтарыў тое ж, што казаў на сваім судзе: што ён разам з Козелам падпаліў дом міліцыянта Кацубы, ні ад каго замовы на гэтае злачынства ён не атрымліваў, грошай яму не давалі. "Падчас съледзтва на мяне аказвалі пісіхалагічны ціск, каб сказаў, што гэта Аўтуховіч замовіў падпал, але ён тут ні пры чым. Мяне і потым, ужо падчас адыцьця пакарання дапыталі па гэтай справе і зноў скілялі агава-

рыцу Аўтуховіча. Абяцалі "залатыя горы": перавод у любую калонію, нават датэрміновае вызваленне", – паведаміў суду Юрый Арцюковіч.

29 сакавіка ў Вярхоўным судзе працягнуўся працэс па справе вайкавыскіх прадпрымальнікаў. Усе съведкі, якіх дапытвалі па справе Аўтуховіча, съведчылі пра моцны ціск з боку съледзтва і заяўлі пра невінаватасць вайкавыскага прадпрымальніка, адмаўляліся ад сваіх ранейшых паказанняў. Так пра пісіхалагічны ціск на съледзтве заяўляла съведка Людміла Парэмская, былы бухгалтар фірмы Аўтуховіча "Ніка-транс": "Усё, што я на съледзтве казала пра зброю, не адпавядае рэчаіснасці. Я была ў такім стаНЕ, што магла нагаварыць і напісаць ўсё, што заўгодна, толькі б вызвалілі", – сказала Людміла Парэмская аб сваіх паказанынях адносна знойдзенага ў Гародні гранатамёту.

Прадпрымальнік з Орши Ігар Пузікаў распавёў суду, што яму пагражалі, абяцалі хуткае вызваленне, дапытваўся ён як падазраваны, і ўсё гэта падзейнічала – ён даў неабходныя паказаніні. Узнагародай стала ня толькі свобода, але і гроши на білет з Гародні ў Оршу і бутэлька гарэлкі з рук съледчага.

30 сакавіка ў Вярхоўным судзе на працэсе па справе вайкавыскіх прадпрымальнікаў дапыталі съведку Міхаіла Савельева, які кіраваў Вайкавыскім райвыканкамам у сярэдзіне 2000-х гадоў. Съведка сказаў, што ведае Аўтуховіча як інтэлігентнага чалавека і заявіў, што Аўтуховіч яму ніколі не пагражай. Таксама Савельеву адзначыў, што пры ім ад Мікалая Аўтуховіча не паступала пагрозаў у адрас Саўчанкі ці іншых чыноўнікаў.

У канцы паседжання суддзя Аляксей Цяцюхін задаволіў хадайніцтвы бакоў пра тое, каб выклікаць съведак, у тым ліку тых, хто пакуль не зъявіўся. Усяго будзе яшчэ выкліканы 15 съведак. Таксама суддзя задаволіў хадайніцтва прокурора Э. Сафараў пра выклік пацярпелага, былога старшыні Гарадзенскага аблвыканкаму Уладзіміра Саўчанкі.

Працэс адновіца **1 красавіка**.

кардон амапаўцаў у экіпіроўцы. Міліцэйскае начальніцтва папярэдзіла ўдзельнікаў акцыі пра "наступствы". Неўзабаве пасля гэтага з вуліцы Броўкі да праспекту Незалежнасці стала збягаяцца вялікая колькасць амапаўцаў, якія знаходзіліся ў сямі аўтазаках, што стаялі непадалёк. Удзельнікі мірнай акцыі сталі "захопліваць" у кола.

Пазбягаючы правакацыяў з боку АМАПу, дэманстранты абвесцілі пра заканчэнне акцыі і сталі павольна разыходзіцца. Нягледзячы на гэта прадстаўнікі АМАПу заставаліся стаяць на месцы, дэманструючы страх рэжыму Лукашэнкі перад грамадзянскай супольнасцю і любым праяўленнем свабоды.

Салідарнасць – шлях да Волі

(Пачатак на стар. 1)

валіць палітвізынню Мікалая Аўтуховіча і Уладзіміра Асіпенку, спраўа якіх з 10 лютага 2010 году разглядаецца ў Вярхоўным судзе. Січык адзначыў, што прысутнічае на кожным судовым паседжанні і гэта спраўа нагадвае яму судзілішча 1930-х гадоў. "Калі б трэба было даказаць, што Аўтуховіч і Асіпенка зьяўляюцца японскімі шпіёнамі, улады б гэта зрабілі", – заявіў Вячаслав Січык.

Пасыля заканчэння выступу беларускіх палітыкаў шмат хто з удзельнікаў акцыі выстрайўся ўздоўж праезней часткі. Аднак неўзабаве

каля 600 дэманстрантаў накіраваліся ў бок плошчы Якуба Коласа. Маладыя людзі скандавалі "Незалежнасць!", "Жыве Беларусь!", "Верым! Можам! Пераможам!". У калоне ішлі актыўніцы грамадзянскай кампаніі "Еўрапейская Беларусь", Маладога Фронту, "Маладой Беларусі" і БХД.

Праз 200 метраў, каля 1-га гарадзкога шпіталю ўдзельнікі акцыі сустрэў ланцуг супрацоўнікаў АМАПу. Скандуючы "Жыве Беларусь!", частка дэманстрантаў праравалася праз "перашкоду" і накіравалася далей. Аднак на скрыжаванні з вуліцай Пятра Броўкі дэманстрантаў сустрэў

Тацьцяна Шапуцька: барацьба ня скончана...

25 сакавіка суд Маскоўскага раёну Менску не задаволіў скаргу маладафронтаўкі Тацьцяны Шапуцькі, па фармальнай прычыне адлічанай летас за пропускі.

Судовы разгляд пазову быўшай студэнткі юрфаку Белдзяржуніверсітэту Тацьцяны Шапуцькі да БДУ і Міністэрства адукацыі Беларусі пачаўся 25 сакавіка. Адлічаная пры канцы мінулага году студэнтка перакананая, што пакаранье не адпавядала маштабу правапарушэння. Моладзеўская актыўістка лічыць, што ў рашэнні праглядаеца яскрава палітычны падтэкст: загад рэктара БДУ на выключэнні зьявіўся неўзабаве пасля вяртання з Брусселя, дзе яна брала ўдзел у форуме "Усходнія партнэрства" 16-18 лістапада 2009 года. Апроч таго, ад Тацьцяны неаднаразова патрабавалі зыніць "градус" актыўнасці ў Маладым Фронце – маўляў, сам факт такога сябровства негатыўна ўплывае на імідж усёй навучальнай установы. Суд палітычных матываў у дзеяннях рэктарату не знайшоў.

"Судзьдзя прыняў усе аргументы

Тацьцяна ШАПУЦЬКА ў будынку суда Маскоўскага раёну.

Фота: svaboda.org

Міністэрства адукацыі і БДУ – і наконт працтадойлення дысыплінарнага ўзыдзеяньня ў выглядзе службовай запіскі, і наконт законнасці загаду з глецішча правілаў унутранага распрарадку ў загадзе аб адлічэнні. Сказаў, што нашыя аргументы фармальна не пераканаўчыя і цалкам прыняў бок супрацьлеглы. Зараз мы маєм 10 дзён, каб падаць касацыйную скаргу ў Менскі гарадзкі суд," – паведаміла Тацьцяна Шапуцька.

У скаргах на імя рэктара БДУ Сяргея Абламейкі і міністра адукацыі

Аляксандра Радзькова Тацьцяна Шапуцька прасіла наноў перагледзеца рашэнне і прызнаць незаконным загад аб адлічэнні з БДУ. Аднак банальныя адлічэнні вымусілі ўрэшце зъяўянуцца ў суд. І хоць пасля адлічэння з універсітэту Тацьцяну прынялі на дыстанцыяне на вучанье ў Еўрапейскі гуманітарны ўніверсітэт у Вільні, сваім пазовам супраць БДУ і Міністэрства адукацыі яна спрабавала дамагчыся справядлівасці і намінальнага аднаўлення на вучобу.

Перасълед журналістаў – працяг будзе?

Журналістак Святлану Калінкіну, Марыну Коктыш і Натальлю Радзіну 26 сакавіка выклікалі ў Савецкі РУУС Менску на допыт у якасці съведак. Съледчыя дзеяньні вядуцца ў межах рассьледавання крыміналнай справы, узбуджанай 31. 12. 2009 паводле ч. 2 арт. 188 КК РБ па факце паклёпу на былога начальніка УКДБ па Гомельскай вобласці Івана Каржа. Для правядзення допытаў журналістак прыехаў старшы дазвальнік Гомельскага УС Аляксандар Пусеу.

Першай дапыталі шэф-рэдактара "Народнай волі" Святлану Калінкіну. Як распавяяла журналістка прэс-

службe ГА "БАЖ", съледчага найперш цікавіла, хто мог разьмясыць "паклённіцкія матэрыялы" на сайтах "Белорускі партызан" і "Хартыя-97". У Святланы пыталіся, ці ведае яна людзей, што там працуць. Увесь допыт запісваўся на відэа.

У сваю чаргу, Святлана Калінкіна пацікавілася ў съледчага лёсам сваіх кампутараў і іншых рэчаў, якія роўна месяц таму былі забраныя падчас ператрусу ў яе кватэры.

"Дазвальнік паведаміў, што экспертыза тэхнікі яшчэ ня скончылася. А калі гэта адбудзеца, ён ня ведае", – распавяяла журналістка.

Фота: НН

На думку Святланы Калінкінай, яе допыт, як і допыт яе калегаў, – гэта "атака" на найбольш папулярныя сайты і персанальная на журналістаў, што займаюцца "вострымі тэмамі".

Допыт журналісткі Марыны Коктыш прайшоў у tym жа рэчышчы. У яе пыталі ці працуе яна на згаданыя сайты. Як і ў часе допыту Святланы Калінкінай, размову з дазвальнікам здымалі на відэа.

Натальля Радзіна яшчэ не вярнулася з цырымоніі ўручэння прэмii "Індэкс цэнзуры" ў Лондане. Па словах Марыны Коктыш, Натальля папярэдне гутарыла з дазвальнікам і перанесла допыт на наступны тыдзень.

Нагадаем, што ў канцы лютага – пачатку сакавіка ў якасці съведак па гэтай справе міліцыя ўжо дапытвала журналістак Марыну Коктыш і Ірыну Халіп. Акрамя таго, у М. Коктыш міліцыя правяла ператрус на працоўным месцы, а ў Святланы Калінкінай – дома, у абедзівых жанчын забралі кампутары. Увечары 16 сакавіка прадстаўнікі праваахоўных органаў у межах рассьледавання той жа справы аб паклёпе правялі вобшукі ў офісе сайта "Хартыя-97", у прыватнай кватэры Ірыны Халіп, на працоўным месцы Святланы Калінкінай, у прыватнай кватэры Марыны Коктыш, а таксама ў кватэры, дзе жыве рэдактарка сайта "Хартыя-97" Натальля Радзіна. Былі таксама спробы трапіць у кватэру да сябров ГА "БАЖ" Дзмітрыя Бандарэнкі і Алега Бябеніна.